
FOLKETINGET

Retsudvalget

Til: Udvalgets medlemmer og stedfortrædere
Dato: 12. oktober 2007

**Resumé af studietur til fængsler og pensioner m.v. under Kriminalfor-
sorgen den 26. og 27. september 2007**

Vedlagt resumé af hovedpunkter af studieturen. Resuméet svarer til det tidli-
gere omdelte udkast, som blev godkendt på udvalgets møde 11/10-07.

Med venlig hilsen

Jørgen Nielsen,
Udvalgssekretær

Resume af Retsudvalgets studietur til fængsler og pensioner m.v. under Kriminalforsorgen den 26. og 27. september 2007

Indhold:

1. Deltagere, baggrund for studieturen, udvalgets evaluering samt opfølgning
2. Besøg på Pensionen Skejby
3. Besøg i Statsfængslet Østjylland
4. Besøg i Statsfængslet ved Sdr. Omme
5. Besøg i Arresthuset i Næstved
6. Besøg på Pensionen Lysholmgård
7. Besøg på Pensionen Engelsborg

Som bilag til resuméet er vedlagt

- a. Program for studieturen
- b. Oversigt over skriftligt materiale modtaget før, under og efter besøgene samt oversigt over udvalgsspørgsmål stillet som opfølgning på studieturen
- c. Brev af 12/10-07 til borgmester Jacob Hougaard, Københavns Kommune

1. Deltagere, baggrund for studieturen og udvalgets evaluering heraf samt opfølgning

Deltagere:

- Formand Peter Skaarup (DF) (Lysholmgård og Engelsborg)
- Næstformand Anne Baastrup (SF) (på nær Lysholmsgaard og Engelsborg)
- Karsten Nonbo (V)
- Søren Pind (V) (kun 26/9)
- Lissa Mathiasen (S) (kun 26/9)
- Kim Christiansen (DF) (på nær Engelsborg)
- Simon Emil Ammitzbøll (RV) (kun 27/9)
- Jørgen Nielsen, udvalgssekretær, Retsudvalget
- Charlotte Andersen, udvalgsassistent, Retsudvalget
- Thorkild Fogde, afdelingschef, Justitsministeriet (på nær Skejby)
- Jens Røn, kontorchef, Justitsministeriet (på nær Skejby og Engelsborg)
- Janus Rønholt Hansen, konsulent, Justitsministeriet (på nær Skejby)
- William Rentzmann, direktør, Kriminalforsorgen

Baggrund:

Retsudvalget gennemførte den 26. og 27. september 2007 besøg hos en række fængsler og pensioner m.v. under Kriminalforsorgen. Besøgene skal ses i sammenhæng med de forhandlinger om en ny flerårsaftale for Kriminal-

forsorgen, som skal gennemføres i løbet af efteråret. Hovedtemaerne for besøgene var indsatsen for udslusning og resocialisering, sikkerhed og arbejdsmiljø samt forholdene i Kriminalforsorgens gamle arresthuse.

Evaluering og opfølgning:

Dette resumé indeholder nogle hovedtræk af udvalgets besøg.

Retsudvalget har evalueret studieturen på sit udvalgmøde 11/10-07.

Retsudvalget finder, at det var en god studietur, som gav udvalget en række vigtige informationer og indtryk, som er nyttige for udvalget i det fremtidige arbejde på Kriminalforsorgens område.

Retsudvalget har som opfølgning på studieturen stillet en række konkrete spørgsmål. Der henvises til spørgsmålsoversigten i bilag b.

Herudover har udvalget på baggrund af mødet med talsmændene i Statsfængslet ved Sdr. Omme fundet anledning til at rette skriftlig henvendelse til borgmester Jacob Hougaard, Københavns Kommune. Der henvises herom til bilag c.

Udvalget sender resuméet til dem, som udvalget mødtes med under studieturen.

2. Pensionen Skejby

Forstander Hans Jørgen Tholstrup oplyste bl.a., at pensionens målgruppe er hele Kriminalforsorgens klientgruppe, og at beboerne sammensættes, så ingen særlige grupper bliver toneangivende. Ca. 40 pct. af beboerne er minusbeboere, dvs. ustraffede. Det er normalt unge mennesker. De domfældte beboere er betinget dømt, prøveløsladte, udstationerede fra fængsler, afsøner i henhold til straffelovens §§ 68, 69 og 78 eller anbragt i varetægtssurrogat. Pensionen lægger vægt på, at den enkelte tager ansvar for sit liv og handlinger. Beboerne skal deltage i det sociale liv på pensionen og har indflydelse på en række forhold. Forholdsvis mange af beboerne er under uddannelse, og pensionen har gode erfaringer med sit brobygningsprojekt, som forbereder arbejdet for indsatte under opholdet og efter udflytning. Recidivprocenten for Skejby's beboere er lavere end for sammenlignelige grupper på sammenlignelige pensioner.

Udvalget mødte under besøget nogle domfældte beboere, som gav udtryk for, at de var glade for at bo på pensionen, hvor der er en højere frihedsgrad end i fængslerne. Det havde været en omvæltning og ikke helt nemt i starten at

komme til pensionen fra et lukket fængsel. Det havde krævet, at de havde gennemgået nogle kurser og generelt ændret indstilling til mange ting. De håbede, at der vil blive oprettet flere tilsvarende afsoningspladser. En minus-beboer oplyste, at hun var flyttet ind på pensionen, fordi hun interesserede sig for andre mennesker og ønskede at være med til at ændre noget. Hun var glad for at bo på pensionen, selv om der både var op- og nedture. Hun havde lært meget om sig selv og fået gjort op med nogle fordomme.

Udvalget fik en rundvisning på pensionen og så beboernes værelser og fælleslokaler samt to pavilloner, som rummer musiklokale, computerrum, værksted samt et metalværksted, som er etableret i nogle sammenbyggede containere. Der er tanken at udvide pensionen ved at inddrage en carport.

3. Statsfængslet Østjylland

Fængselsinspektør Jørgen Bang gav udvalget en orientering om fængslet, herunder især de sikkerhedsmæssige aspekter ved fængslet. Der er lagt vægt på den fysiske sikkerhed og på at undgå undvigelse. Et hovedelement i sikkerheden er ringmuren. På den udvendige side af ringmuren er opført et afgrænsningshegn, som er 3 meter højt. På den indvendige side af muren er der opført et hegn, som er 5-6 meter højt. Mellem muren og de to hegn er der en kameraovervåget alarmzone. Der er i alt cirka 200 overvågningskameraer i fængslet. Andre overordnede principper for fængslets udformning har bl.a. været sikkerhed baseret på en kombination af dynamisk og statisk sikkerhed og sektionering af fængslet. Der er endvidere lagt vægt på et sikkert og trygt arbejdsmiljø for personalet bl.a. i form af alarmer og muligheder for at kunne komme ud af bygningerne, hvis der opstår faretruende situationer.

Fængslet har fem belægsbygninger med en samlet kapacitet på 228 pladser. Fængslet har herunder 24 pladser til negativt stærke indsatte på en særligt sikret afdeling. Der er p.t. kun 9 indsatte på denne afdeling. Det overvejes nøje, hvem der skal anbringes på denne afdeling. Hensigten er snarest at komme op på fuld belægning. Personalet til denne afdeling, som er særligt udvalgt, er på plads. Fængslet har 12 pladser på en særligt sikret afdeling for indsatte, som i særlig grad kan forventes at søge flugt. Der er p.t. 7 indsatte på denne afdeling.

Udvalget afholdt et møde med talsmænd for de indsatte på fra afdeling B og C. Talsmændene pegede på en række kritiske forhold. Der er meget begrænsede muligheder for udendørs fællesskab for de indsatte i fællesskabsafdelingerne B og C og for at benytte fængslets bibliotek. Fritidskoordinatorerne har ikke den nødvendige uddannelse i forhold til, at de ansatte kan udnytte de fritidsfaciliteter, som findes i fængslet, og der er for få fritidskoordinatorer. Der er for få programmer i forhold til antallet af indsatte, som kan have udbytte

heraf, og de indsatte får ikke tilbudt relevante programmer. Indsatte, som er omfattet af behandlingsgarantien for indsatte stofmisbrugere, får ikke automatisk tilbudt behandling. De indsatte skal afgive urinprøver i et lokale uden toilet. Vinduer i sikringsceller og på sygeafdelingen kan ikke åbnes. Der mangler uddannelsesmuligheder for de indsatte, herunder selvstudiepladser, og der er ikke lærere nok. Inspektoratet er restriktivt i indstillinger i sager, som afgøres af direktoratet, og fængslets indsatte bliver derfor dårligere stillet end indsatte i andre fængsler. Direktoratets sagsbehandlingstid er for lang.

Udvalget fik en rundvisning i fængslet, hvor udvalget fik et yderligere indtryk af de sikkerhedsmæssige forhold i fængslet. Udvalget så en belægsafdeling. Belægsafdelingen var som fængslets andre afdelinger sektioneret, og de 24 pladser kan således opdeles i sektioner på 6 pladser efter behov. De indsatte er anbragt i enkeltceller, som alle har et grundareal på 12,6 m² med bad, toilet og vaskekumme. De indsatte sørger selv for egen forplejning. Herudover så udvalget et værksted, hvor de indsatte bl.a. var beskæftiget med montagearbejde, samt besøgsfaciliteterne.

Udvalget afholdt et kort møde med fængslets hovedsamarbejdsudvalg, hvor det fra B-siden - bl.a. på spørgsmål fra udvalget - blev oplyst, at opstarten af fængslet ikke havde været helt uproblematisk, og at der f.eks. har været problemer med fejl og mangler på nogle værksteder, men at man håbede, at alle værksteder kom til at fungere inden alt for længe. I forhold til Horsens Statsfængsel har det haft en god indvirkning på de indsatte, at der blev stillet nogle flere krav til dem, og at de i højere grad selv skal tage styring af deres eget liv. Der har været tale om en betydelig omstillingsproces for de ansatte, da rutinerne er anderledes end i Horsens Statsfængsel. Sektioneringen af afdelingerne fungerer godt og har gjort det nemmere for personalet, fordi de indsatte er opdelt i mindre grupper. Omfanget af anvendelsen af straffeceller og disciplinærstraffe er imidlertid ikke blevet mindre end i Horsens Statsfængsel.

4. Statsfængslet ved Sdr. Omme

Fængselsinspektør Anne Marie Heckscher orienterede udvalget om fængslet. Hun oplyste, at fængslet har 195 pladser, heraf 151 åbne pladser, 22 halvåbne pladser, 7 arresthuslignende pladser og 15 pladser i en behandlingsafdeling. Fængslet modtager domfældte fra Jylland og Storkøbenhavn. De indsatte har begået forskellige former for kriminalitet, herunder grov kriminalitet som drab, vold og røverier. Den gennemsnitlige domslængde for de indsatte er ca. 2 år, og de indsatte er gennemsnitligt anbragt cirka 7 måneder i fængslet som led i deres afsoning. Fængslets beskæftigelse er opdelt i produktion, service og skole. De indsatte kan både gå i skole og være tilknyttet et værksted. Skolen har ca. 50 indsatte tilknyttet. Det kan være vanskeligt at skaffe personale, og det er også af den grund nødvendigt at prioritere arbejdsmiljøet. Fængslet

bliver løbende renoveret. De fysiske rammer har også betydning for det psykiske arbejdsmiljø for de ansatte og kan være med til at reducere omfanget af disciplinære straffe for de indsatte.

Udvalget afholdt et møde med de indsatte talsmænd. Talsmændene pegede bl.a. på, at ca. 60 pct. af de indsatte kommer fra Københavnsområdet. Det giver lange transporttider og store transportomkostninger for pårørende. Der er mange eksempler på, at handleplaner først udarbejdes efter 6-8 uger. Der mangler undervisning og kompetencegivende uddannelse for de indsatte, herunder eksterne undervisningstilbud. Det har angiveligt økonomiske årsager. Dette giver meget lidt motivation for de indsatte til at skabe en ny kriminalitetsfri tilværelse. Indsatte bliver ofte løsladt fra fængslet uden at have arbejde eller uddannelse at komme ud til. Der er mange gange heller ikke taget hånd om sociale forhold, herunder i form af bolig. Disse problemer er især gældende i forhold til Københavns Kommune.

Udvalget afholdt et møde med fængslets hovedsamarbejdsudvalg, hvor udvalget bl.a. blev nærmere orienteret om fængslets indsats for et godt arbejdsmiljø. Det blev herunder bl.a. oplyst, at der for 5-6 år siden var truffet beslutning om at prioritere arbejdsmiljøet i fængslet. Beslutningen blev truffet på baggrund af nogle principielle drøftelser om bl.a. værdigrundlag og menneskesyn. Det har været afgørende for processen, at der er tillid mellem ledelse og personale, at man taler sammen og formår at diskutere også vanskelige og konfliktfyldte problemstillinger. Fængslet har siden da prioriteret arbejdsmiljøet på forskellig vis bl.a. med etablering af fælles personalehus, træningsfaciliteter, frugtordning, lokal kompetenceudvikling, fælles motionsdag med de indsatte m.v. Fængslets ledere har i løbet af sommeren deltaget i en lederevaluering. Der er p.t. aktiviteter i gang med henblik på kompetenceudvikling.

Udvalget fik en rundvisning i fængslet, hvor udvalget bl.a. så en afdeling, som netop var renoveret, og en afdeling, som endnu ikke var renoveret.

5. Arresthuset i Næstved

Arrestforvarer Flemming Brandt orienterede udvalget om arresthuset. Arresthuset har 16 pladser (12 enkeltceller og 2 dobbeltceller). Arresthusets klientel består næsten udelukkende af varetægtsarrestanter. Arresthuset har 12 fuldtidsstillinger. Arresthuset er løbende blevet ombygget. De indsatte er beskæftiget med montagearbejde eller undervisning. Undervisningen er dansk og matematik på basalt niveau. Arresthuset har tilknyttet en kunstmaler, som de indsatte har stor glæde af. Arresthuset har et forbehandlingsprojekt for stofmisbrugere i samarbejde med KIF, politiet og kommunerne.

På spørgsmål fra udvalget oplyste Flemming Brandt, at indsatte, som er varetægtsfængslet i lang tid, kan have svært ved at håndtere usikkerheden om, hvor længe fængslingen fortsætter, og hvad der i øvrigt kommer til at ske i deres sag. Arresthuset søger at modvirke dette ved at have engagerede medarbejdere, som tager sig af de indsatte, og et ikke-institutionelt præg. Der lægges også stor vægt på de indsattes kontakt med familien. Der har kun været to tilfælde af magtanvendelse siden 2000. De varetægtsfængslede har generelt intet ønske om at være anbragt andre steder.

Med hensyn til arresthusets fremtid kunne Flemming Brandt forestille sig, at nogle af byrettens lokaler blev inddraget, så arresthuset kunne udvides med flere celler og bedre besøgsfaciliteter. Arresthuset kunne dog nok højst udvides til 19-20 pladser, hvortil kommer, at forholdene i arresthuset - herunder især besøgsrum - kunne blive forbedret. Det vil ikke være muligt at udbygge cellerne med bad og toilet, medmindre der gennemføres en gennemgribende renovering.

Udvalget fik en rundvisning i arresthuset, hvor udvalget bl.a. så cellerne, fritids- og arbejdslokale, arresthusets nye indgang, besøgsværelse og gårdarealer.

6. Pensionen Lysholmgård

Forstander Frede Kruse-Christiansen orienterede udvalget om institutionen og indsatsen for udslusning og resocialisering. Lysholmgård, som har 25 pladser, er en udslusningspension for mandlige og kvindelige afsonere. Cirka 80 pct. er udstationerede fra fængslerne, og ca. 20 pct. er anbragt i medfør af straffuldbyrdelseslovens § 78. Herudover har pensionen et antal akutpladser for tilsynsklienter og unge mellem 15 og 17 år. Opholdsbetingelserne er afhængige af opholdets længde og karakter – enten vilkår svarende til ophold i åbent fængsel eller pensionsvilkår. Pensionen modtager cirka 100 indsatte om året.

Udslusningsprocessen for de indsatte indebærer bl.a. en psykisk normaliseringsproces, hvor den indsatte skal gå fra fængslets subkultur til at kunne fungere i almindelig hverdag. Den fysiske normaliseringsproces indebærer bl.a. at den indsatte skal kunne stå op til og have et arbejde og tage ansvar for sin egen arbejdsindsats.

Hovedparten af beboerne arbejder og modtager undervisning på pensionen, men der er også mulighed for at arbejde og gå i skole uden for pensionen. Pensionen har en lang række forskellige beskæftigelses- og behandlingstilbud, herunder bl.a. et job–uddannelse–fritidsprogram, som er et tilbud til ind-

satte uden eller næsten uden jobberfaring. Programmet indebærer 8 ugers grundkursus og 1-2 måneders beskæftigelse.

Lysholmgård har indgået en samarbejdsaftale med High Five, København. (High Five er et landsdækkende projekt i regi af Det Nationale Netværk af Virksomhedsledere). Jobgarantien indebærer en jobgaranti for udvalgte unge fra Lysholmgård. Målet er at anvise job eller uddannelse for 80 pct. af alle visiterede unge med en fastholdelsesprocent på 80 i mindst 3 måneder efter afsoningen. Målgruppen er unge mellem 15 og 25 år, som kan og vil arbejde, er stoffri, har fast bopæl og ikke er aktive kriminelle.

Udvalget fik en rundvisning på Lysholmgård og så herunder beboerafsnittet. Alle værelser er enkeltværelser med adgang til fælles bad og toilet. Herudover så udvalget bl.a. pensionens lille sportshal, andre fællesarealer og værkstedet for pensionens miljøprojekt, som indebærer, at pensionen afhenter brugte møbler, renoverer og sælger dem.

7. Pensionen Engelsborg

Forstander Kirsten Neimann orienterede udvalget om pensionen, herunder især om pensionens Familiehus. Familiehuset, som åbnede i 2005, er et tilbud til indsatte, som kan afsoner den sidste del af deres dom i familiehuset sammen med familien. Familiehuset er et projekt, som skal evalueres i slutningen af 2007. Familiehuset har fokus på de dømtes børn. Formålet med projektet er at forhindre afsonere i at recidivere og forhindre kriminalitet hos de dømtes børn.

Projektkoordinator Inge Halmø orienterede udvalget om familiehusets foreløbige resultat. Indtil den 1/9-07 har afsonet 26 personer (15 kvinder og 11 mænd) i familiehuset. Udover afsonerne har der boet 29 børn og 6 forældre i familiehuset. 4 afsonere er blevet tilbageført til fængslet på grund af ny kriminalitet eller misbrug. Som led i evalueringen af familiehuset gennemføres interview med de beboere, som har været med i projektet, kommuner og KiF. Beboerne er generelt taknemmelige for at have boet i Familiehuset og har fået selvtillid som forældre og tro på, at familien kan fungere.

Familiebehandler Rikke Batak orienterede udvalget om familiebehandlingen. Hun oplyste bl.a., at der lægges vægt på en grundig visitation. Beboerne skal være motiveret for at ændre deres liv, kunne tage styring på deres eget liv og være med til at fastsætte nogle målsætninger for sig selv og sin familie. Behandlingen omfatter bl.a. identifikation af familiens problemer, familierapi og etableringen af børnegrupper, således at børnenes kompetencer kan udvikles. Det er vigtigt at skabe trykthed for familierne, så de ikke betragter myndighederne som modspillere, men tværtimod formår at kontakte myndighederne,

hvis de har brug for bistand m.v. Opfølgningen fra kommunerne og efterværn fra Engelsborg indgår i projektet.

Viceformand Bente Larsen orienterede udvalget om et ungeprojekt, som Engelsborg gennemfører sammen med pensionerne Lysholmgård og Brøndbyhus. Programmet fokuserer bl.a. på det forhold, at mange unge kriminelle er styret af følelser og impulser, og projektet søger bl.a. at give de unge anledning til eftertanke og refleksion.

Udvalget fik en rundvisning på pensionen og så bl.a. nogle af Familiehusets små lejligheder for beboere, familieafdelingens fælles køkkenfaciliteter og fælles spisestue samt børnenes legerum.

Oversigt

Materiale omdelt i udvalget forud for studieturen:

REU, 2006-07, alm. del – bilag 690:

Baggrundsmateriale modtaget forud for studieturen fra Justitsministeriet:

- Nøgleoplysninger om Statsfængslerne Østjylland og Sdr. Omme, Arresthuset i Næstved og Pensionerne Skejby, Engelsborg og Lysholmgård
- Oversigter over medlemmer af Samarbejdsudvalg i hhv. Statsfængslet Østjylland og Statsfængslet i Sdr. Omme.

Samt en række tidligere omdelte udvalgsbilag m.v.:

- Justitsministeriets talepapir til samråd 9/11-06 om Pensionen Skejby
- Rapport om Skejby-modellen, 2006, af Linda Kjær Minke (rapportens konklusion)
- Resumé af Retsudvalget studietur til fængsler i Jylland 29/3-04 (hvor udvalget bl.a. besøgte Pensionen Skejby og Statsfængslet i Østjylland)
- Rapporten: Indstilling vedrørende sikkerhed i Kriminalforsorgens institutioner, 2006 (kommissorium og sammenfatning)
- Rapporten: Indsatte i danske fængsler, Uddannelse og uddannelsesønsker, 2007 (sammenfatning) samt justitsministerens svar på udvalgs spørgsmål herom
- Artikler om Pensionen Engelsborg.

Udvalgsspørgsmål stillet efter studieturen, jf. REU, alm. del:

(Når svarene er modtaget (senest primo november) vil de blive lagt på

www.folketinget.dk.)

- Spm. 7: Om hvilke muligheder de indsatte i fællesskabsafdelingerne B og C i Statsfængslet Østjylland har for udendørs fællesskab
- Spm. 8: Om hvilke muligheder de indsatte i Statsfængslet Østjylland har for at benytte fængslets bibliotek?
- Spm. 9: Om fritidskoordinatorerne i Statsfængslet Østjylland har den nødvendige uddannelse og om antallet af uddannede fritidscoordinatorer
- Spm. 10: Om der er tilstrækkelige programmer, f.eks. af typerne det kognitive færdighedsprogram og anger management, på Statsfængslet Østjylland
- Spm. 11: Om de indsatte i Statsfængslet Østjylland, som er omfattet af behandlingsgarantien for indsatte stofmisbrugere, automatisk får tilbudt behandling?
- Spm. 12: Om det er korrekt, at indsatte i Statsfængslet Østjylland skal afgive urinprøver i et lokale uden toilet?
- Spm. 13: Om det er korrekt, at vinduer i sikringsceller og på sygeafdelingen i Statsfængslet Østjylland ikke kan åbnes?
- Spm. 14: Om udvisningen af en russisk statsborger indsat i Statsfængslet Østjylland

- Spm. 15: Om recidiv for indsatte på pensioner under Kriminalforsorgen
- Spm. 16: Om statistik om recidiv for indsatte på pensioner under Kriminalforsorgen
- Spm. 17: Om betaling for udgifterne til uddannelse af indsatte i fængslerne på VUC
- Spm. 28: Om skimmelsvamp i cellerne i Statsfængslet ved Sdr. Omme
- Spm. 58 om evalueringen af projekt Familiehuset
- Spm. 59 om samarbejdsaftale mellem High:five Storkøbenhavn og Pensionen Lysholmgård

Skriftligt materiale modtaget under og efter studieturen, jf. REU, alm.

del:

- Bilag 7: Materiale om Pensionen Lysholmgård
- Bilag 20: Materiale modtaget under besøget på Pensionen Engelsborg (om projektet Familiehuset)
- Bilag 23: Materiale modtaget under mødet med talsmændene for de indsatte i Statsfængslet ved Sdr. Omme